

Privredno - kulturne
mace
za Sjever. Dalmaciju

ГЛАС

Privredno-kulturne
матиче
за Сјев. Далмацију

Godišnja pretplata: za članove Matice 24 din.,
za nečlanove din. 36.
Pisma i novac slati na adresu:
Sibenik, poštanska pregrada br. 30.

ШИБЕНИК, 2 Фебруара 1934
БРОЈ 179. — ГОДИНА VI

Vlasnik «Privredno-kulturna Matica za Sjever. Dalmaciju»
Urednik STEVAN PROSTRAN
Telefon br. 94. — Broj ček. računa 38.242.

Naš narodni problem

— Svetosavski govor, starima i mladima —

Ne mislim da ovom prilikom govorim o gorostasnoj pojavi Sv. Save Nemanjića u istoriji Srba i svih Južnih Slovena uopšte. Teško bi bilo za nekoliko trenutaka ocrtati njegove napore na političkom, verskom i kulturnom sređivanju njegove države. Hoću samo jedno da podvučem: Sv. Sava Nemanjić bio je čovek dalekih pogleda i smelih koncepcija. Tim svojim svojstvima znači on epohalnu, obrtnu tačku kod Srba i ostalih Južnih Slovena. Ta njegova smela i širokogrudna, takoreći revolucionarna politika, verska i kulturna koncepcija neodoljivo me primorava da sa njegovoga doba, iz onih nesređenih prilika 13 veka predem na — sadašnjost. Narodna istorija, to je neprekidna nit od dravne prošlosti do današnjeg dana, i svaki delić sadašnjosti vezan je za prošlost. Zbog toga, meni se nameće pogled na naše savremene prilike, duhovno ih poređujući sa prastarim vremenima Svetoga Save. Ovaj svečani momenat je tako pogodan za dublje razmišljanje!

Mi ćemo se, za trenutak, iz teskobnog savremenog lavirinta uzdići u nepomućenu, čistu visinu saznanja, bacajući oštre poglede na sve strane, da bismo saznali: šta se dešava oko nas i među nama, da bismo uočili kakve sudbonosne struje i pokreti prolaze pored nas i hvataju i nas same, i tako poznali kojim putem valja poći nama, naročito mladima.

I.

Trenutak u kom danas žive svi evropski narodi vrlo je ozbiljan, u pravom smislu sudbonosan po sve njih. Celim svetom, a naročito u Evropi, iskrale su snažne sile koje elementarnim slepilom sve lome, krše, menjaju: u politici, ekonomiji, moralu, umetnosti, nauci, u svima oblicima ljudskoga života. Nikada u istoriji Evrope nije bilo ovako važnih i ozbiljnih vremena. Stvara se oko nas i u nama nov svet, nove vrednosti, često neosećeno i nepredviđeno. Ima u svemu tome nečeg jačeg od svih propisa, naredaba, paragrafa i pisanih zakona. Granice država i jesu i nisu nikakve brane. Sile prelaze od jednog naroda ka drugima, i previranje je opšte. Svugde se menjaju političke, društvene, ekonomske pa i moralne sheme i oblici, i snažni, duboki umovi i ispolinske snage, kao izražaji genija pojedinih naroda rade na preobličavanju naroda i njihovih država. Za jedan dan se promeni ono što je vekovima izgledalo stabilno, većito kao praiskonska stena. Rusija, Nemačka, Italija, Američke Ujedinjena Države, to su očigledni primeri za to. I taj novi svet u rađanju još nije dobio svoje konačne konture. Dinamika političkih snaga u njemu još je slepa, u punoj potenciji, i još se ne može

predvideti kakve će konačne oblike dobiti sutrašnja politička, društvena i ekonomska struktura Evrope i celoga sveta.

Dok je, tako, svugde oko nas opšte i duboko vrenje, koje dopire do najdubljih kutova duše pojedinca i do temelja sudbine svih naroda, moramo se zapitati: kako stojimo mi? Šta je s nama? Dok svi evropski narodi, zavrtani novim silama, neobuzdano rade na svom političkom, društvenom, ekonomskom i duhovnom preporodu: šta se kod nas i sa nama dešava? Da li smo mi izolovano i obezbeđeno ostrvo na pučini uzburkanog mora? Da li smo mi mirna oaza, zaštićena od svih opasnosti i oluja, od svakog dejstva neprijateljskih sila? Ne! I mi, i naša zemlja, i naš narod smo ukopčani u politički, ekonomski i duhovni krvotok Evrope. Mi ne možemo da živimo bezbrižno, lakomisljeno, samozadovoljno, za sebe, ne gledajući na trenja, previranja i sukobe sila oko nas. I nas su zahvatile sve struje sveta, i mi smo, kao i svi ostali, izbačeni na veliko svetsko poprište, i tu moramo da budemo svesni i snažni, aktivni činiloci. Da nas ne bi mahovi snažne oluje zbacili sa tog opšteg poprišta naroda, da nas te suprotne sile ne bi savladale, uništile i onesposobile za život, borbu i stvaranje, mi se moramo dobro pribitati, dobro skupiti u jednu celinu, mudro organizovati i imati određene i nepomućene poglede i daleke vidike. Jer dok se oko nas organizuju skupine naroda, izvršujući preporod svoga bića ogromnim naporima, snažeci se besprimernim i organizovanim radom na svim poljima ljudske delatnosti za buduće borbe i buduće socialno, ekonomsko i duhovno stvaranje, mi ne smemo ostati sitni, tesnogrudi, nespremi i nesvesni svega tog zbivanja oko sebe. Zar, pored snažnih ideoloških preobražavanja velikih naroda, mi da ostanemo neznatni, raskidani sitnim ambicijama i ništavnim motivima, sićušni i slabi? Dok se svugde korača gigantskim koracima napred, zar mi da stojimo ukopani u blatu, nesposobni da se i za jednu stopu krenemo napred? Mi vidimo u svetu svakog dana velika kolebanja, nagla menjanja političkih frontova, izbacivanje novih krupnih lozinki, i bezbrojne napore za stvaranje novih i komplikovanih političkih saveza među evropskim narodima, i zar sred te burne političke sadašnjosti Evrope, za koju se ne može reći kakvo je sutra čeka, mi da ostanemo zatucano nepromenljivi, tvrdoglavo uporni pri starome, jučerašnjemu, pri onome neznatnome i neprijatnome što nas je juče punilo sitnom srdžbom, gorčinom ili bolom?

Sudbina jedinke je fatino vezana za sudbinu celine. Zato je prvi uslov

da svako, u prvom redu, bude načisto sa svojim odnosom prema svojoj celini i da u svom osnovnom stavu bude u harmoniji sa njom. Mi se svi možemo razlikovati u pojedinostima, u niansama, u pogledima na svet i osećanjima, u simpatijama za vidljivi i nevidljivi svet, i u svojim sklonostima, ali u pogledu na celinu, na njen položaj u svetu i među narodima, mi moramo biti jednodušni i složni. Danas, a možda i uvek, ili bar još kroz mnoga stolecia važiće ove jasne reči: sloboda moje države je i moja lična sloboda! Razna mogu biti politička mišljenja i težnje za vlašću u zemlji; razne mogu biti ideološke struje, naučna shvatanja, filozofska i verska ubeđenja; razni mogu biti naši lični doprinosi i aktivnosti na duhovnom polju rada, — ali, u pogledu celine državne i celokupnosti naroda može da postoji samo jedna jedinstvena svest: država, narod, to sam ja. I, ja sam deo celog tog naroda.

Dok su drugi, stariji i veći narodi već prošli kroz tu fazu stvaranja jedinstvene državne i narodne svesti, mi tek danas živimo u toj fazi, u tom duhovnom stapanju, i zato osećamo kađog nelagodnost, pa možda i bol od tog stapanja i ujedinjavanja. Istina je, ima teškoća, nezgoda i neprijatnosti, pa možda u nečemu i neke male nepravde. Istina je, ima puno sitnih, još nerešenih, polurešenih ili možda i nezgodno rešenih problema, pitanja, odnosa, zahteva i želja na raznim stranama. Ali, zbog svega toga ne sme da dolazi celina u pitanje. Pored svih pojedinosti, pa bile one između sebe i u neskladu, glavna je i važna harmonija celine. Glavna je ona velika linija, velika ideja koja sve obuhvata. Zbog sitnih pogrešaka i nedostataka ne treba padati u krajnost, u dalje, krupnije greške i mržnje, i sve već stvoreno negirati i rušiti. Dobra volja i mudra glava može sve da udesi i sredi, ako ima iskrene afirmacije celine. Pored raznovrsnih problema, potreba, struja i želja pojedinih naših krajeva i delova naroda, pojednako važnih i glavnih, za sve nas je ipak najvažnije i osnovno ovaj jedan problem: stapanje raznolikih delova u višu celinu, u skladnu sintezu, koja će sadržati u sebi sve pojedinačne volje, želje, osećanja, sposobnosti i vrednosti. Za egzistenciju naše države i obezbeđenu budućnost našeg naroda potrebno je konstruktivno izgrađivanje te više sinteze, duhovne zajednice, jedinstvene svijesti. To je, pre svega, pitanje duše i osećanja. Stare mržnje i neraspoloženja se ne smeju potpirivati i dalje trovati, nego lečiti i stišavati. Uvidavnost, dobra volja, naklonost imaju da reše sve sporove i probleme, i onda će prestati sve teškoće i smetnje. Danas, pojam države — kao kod svih velikih savremenih naroda u Evropi — ma da bude totalan, sav, sintetičan, jedinstven, širi od plemenskog kruga i okvira. Takva viša državna, kulturna, ekonomska i duhovna sinteza ne sputava i ne uništava pojedine delo-

ve, nego im, naprotiv, proširuje mogućnosti rada. Kad svi budemo podjednako iskreno, podjednako duboko hteli i voleli tako jedinstvenu državu, onda će nestati svih političkih teškoća, svih trzavica i nesporazuma te vrste, a počće nova era takmlčenja na polju socialnog, ekonomskog i duhovnog stvaranja. Kad se stvori sporazum oslovnih volja i duša u osnovnoj ideologiji, biće slobode za ostala duhovna strujanja i svakovrsna delanja.

II

Sušтина našeg današnjeg narodnog problema je organizovati državu u njenim osnovnim principima, kao izraz i skup svih narodnih kulturnih, etičkih, ekonomskih i socialnih snaga. Ovo je period kada se stvara duhovna, politička i ekonomska struktura nove velike države, kakve u ovom kraju Evrope još nije bilo, a koja je rezultat jednog istorijskog procesa. Iz raznolikih delova, uslovljenih dužim posebnim životom, preko nas se stvara nova i velika sinteza svesti, sinteza volja i novi splet duhovnih vrednosti. Ako je neko kratkovid, on će primetiti samo ono što razdvaja, što izgleda da je među sobom u suprotnosti i neskladu. On će se zbuniti na poneke sile u sukobu, i mislice da je njihova centrifugalna sila tako jaka da će razbiti celinu. Ali, ko dublje zagleda u smisao i pravac istorijskog dešavanja kroz XIX vek, a naročito na pravac istorijskih i socialnih događaja i pokreta danas, i ko ima razumevanja za stvaranje većih socialno-političkih okvira, osetiće kako je sve jača ona snaga koja spaja delove u višu celinu. I, taj proces ne zavisi od volje pojedinaca: to je pojava srodna elementarnim prirodnim promenama, sili koja prema svojim imanentnim principima formira na teritoriji, našim narodom naseljenoj, jednu novu nacionalno-političku jedinicu. Može biti da ta nova jedinica sadrži u sebi suprotnosti, tvrvenja, nesklada, ali svežina i dinamika njene unutrašnje snage savladaće sve te smetnje. Trebaće još dugog prilagodivanja, ali će, na kraju, ipak srasti svi krvni sudovi narodnog tela u jednu za život sposobnu celinu. Za pojedine ćelije će, možda, bolno biti kidanje sa prošlošću, ali će ih tkivo najzad ipak apsorbovati.

Kad razumemo smisao i pravac tog istorijskog zbivanja među nama, onda nam je životni cilj da taj proces stapanja, neminovnog i potrebnog, pojačamo i ubrzamo. U skladu sa tom osnovnom snagom našeg savremenog života, mi moramo izvesti likvidaciju svih idejnih i duševnih suprotnosti, i pomoću izmirenja i unutrašnjeg sporazuma stvoriti uslove za pozitivan, produktivan rad na svima poljima ljudske delatnosti. Naš je problem, zaista, u tome da nađemo idejne okvire, programe i sinteze, koji će okupiti sve stvaralačke, plodne sile našeg naroda, na novim planovima i širinama. Nama trebaju državni velikog stila koji bi znali da živom snagom svoga duha upute mase no-

vim pravcem. Velike i životvorne ideologije jedino mogu da zadovolje potrebe svih kontrasta. Slabost je današnjih dana u tome što se mnogo što-šta svodi na sitno, sebično, tesno-grudo. Slabost nam je što nemamo filozofskih glava i velikih duhovnih vođa, koji bi udahnuili nov duh u raznovrsne delove. Ali po onom mudrom prirodnom i socialnom zakonu da potreba stvara i izaziva nove pokretne sile, kod nas će uskoro nići novi jaki, neodoljivi pokreti, koji će srušiti sve posebno, podvojeno, sebično i zlo, i stvoriti nove i zajedničke temelje, na kojima će se naš zajednički život u svima pravcima dalje razvijati. Te sile savlađaće sve smetnje, sve prepreke, sve sitne i sebične protivstruje, popraviti sve pogreške i nedostatke prošlosti i sadašnjosti, i neodoljivim zamahom izazvati među nama nova strujanja. Tada će doći naši novi duhovni frontovi, pregazivši istorijom stvorene podvojenosti i srušivši sve što se protivi zdravom snaženju i rastanju celine. Tada će se stvoriti novi snažni organi, socialni, ekonomski i politički, koji će formirati nove oblike našeg društva, preuređujući ga, da bi bez potresa i erupcija, ali s melom i oduševljenom borbom za uzvišene ideale slobode, bratstva i jednakosti političke i ekonomske, obezbedili svima stvaralačkim snagama neograničeno slobodno polje rada. To će biti epoha našeg socialnog, ekonomskog i naučnog progressa, uslovljenog većitim principima duhovnosti.

Kako se vidi, proces našeg duhovnog stapanja i kulturnog i nacionalnog preporoda nije jednostavan ni lak. Ali, u složenosti i u bolnoj nervoznosti tog procesa, mi imamo duhovnih osobina, koje će svojom pozitivnošću savladati sve neprijateljsko i zlo. Tolerancija našeg naroda, njegova širokogrudost, liberalnost, razumevanje za sve istorijske događaje i neminovnosti, strpljenje, jaka volja i konstruktivnost, to su, eto, garantije da će pobediti ona snaga koja je inkarnacija višeg ideala. Jedan narod, jedna država: to je naša vera, to je naša budućnost. U borbi za nju mi smo kadgod možda i mekani, i blagi, i popustljivi, i razneženi, i suviše obazrivi, nedovoljno borbeni, drski i isključivi, kao što su često naši neprijatelji, ali u tome je i naša veća moralna snaga, a u tome i leži sigurnost naše pobede. Prinoseći sebe na žrtvu, mi stvaramo svoju budućnost.

Ako je ovaj neminovni istorijski proces stapanja raznih delova naše države i našeg naroda u višu sintezu i celinu pomalo i bolan, kadgod možda i neshvatljiv za starije, on to ne sme da bude za mlade. Sokovi, kojima se je hranila duša starijih, potiču iz drugih okolnosti i odnosa, iz drugih ubedenja i ideologija, sad već pregaženih istorijskim zbivanjima. Njihove duše, pune nostalgije za prošlim idealima, sećanjima na drukčija ubudenja i zanose mladosti, pokretane potsvesnim snagama iz prošlih dana i borbi, teško mogu da se prilagode novoj svetlosti, novim strujama i novim odnosima i vrednostima. U tome je većita tragika starosti. Pogledajte ljudsku istoriju: ona je zapravo ta većita borba između starih i novih pogleda, struja, vrednosti i težnja. To se naročito oseća u epohama kao što je današnja: u epohama koje su na prekretnici između prošlosti i budućnosti. Zato, ako stariji i stari zaostaju, u nedoumici, nesvesni novoga, ne mogu i ne smiju mladi. Oni su željni novoga, hoće novo i da stvaraju, i da daju sebe u novim i velikim delima,

ali, čini mi se, neka tajna sila ih u tome sprečava, sputava im snage duše i duhe, i oni se nalaze kao u nekom začaranom krugu, uzeti, nesposobni da koraknu napred. Nešto razorno dela u njihovim dušama, nešto mudi njihove poglede u budućnost, nešto ih steže za grlo, nešto im je sapelo noge i vezalo ruke. Međutim, njima treba slobode kretanja, slobode mašte duše i duha. Oni su, i nesvesno, odraz sredine i prošlosti, a treba da su vojnici budućnosti. Njih čeka novi život, novi rad. Ima li onda smisla tapkati u mestu? Može li se koračati unatrag, kad cell svat juri napred? Podvajanje, vezivanje za staru podeľjenost, sve to skučava, a celina, velika i s'ntetična, daje maha za slobodno i veliko novo stvaranje. Mladima nisu potrebna ograničenja, teskobe i uze prošlosti, nego velike mogućnosti i zamah širine koju daje velika narodna i državna celina. Treba izći iz uzanog začaranog kruga, u kom se oko sebe vrtil omladina. Ona treba da ima smelije poglede, veće koncepcije, da stvara nove pokrete i nove frontove: tako će izmeniti sve što ne valja, sve ono što ju sputava, što ju zadržava u stvaranju i razvoju. Treba učestvovati u općem radu, biti afirmiran i aktivan, a ne stalni i ograničeni nezadovoljnik, negativni buntovnik bez stvaralačkih moći. Omladina ne sme biti, slepa i sputana, upregnuta u tuđa kola. Ona mora imati svoje smeje, lepe mladenačke snove, širokih koncepcija, i spremati se za velika dela, koja će obogatiti i dići celinu. Jačati se lično: naukom, znanjem, proširivati svoj duh, snažiti i produbljivati svoju savjest. Širiti između sebe ljubav prema celini, solidarnost, trpeljivost, i taj duh opšteg narodnog stapanja i duhovnog preporoda doneće i njoj potrebnu širinu horizonta, lično oslobođenje od svih uza i zamki, i daće joj potrebni zamah za radosni stvaralački rad. U slobodnoj i velikoj domovini, ona će biti i sama slobodna, svoja i velika.

Svetislav Banica

Селјачка нар. књижница

Моли за књиге и часописе

Сиромашни добровољци и колонисти који су насељени у Дервентском Лугу остављени сами себи небринути и ни од кога не помогнути боре се са многим тешкоћама и невољама, удјелују се једино у Бога и у своје жуљаве руке.

Ови честити људи знајући мржњу просвете и културе увиђају, да ће све предстојеће тешкоће и невоље моћи пребродити једино онда кад буду просвијешћени и организовани. А да би стекли што више знања и што прије дошли до просвијешћености ови свјесни тежаци основаше Књижицу и Читаоницу у свом селу и то сами, без ичијег потицаја са стране. У управни одбор изабрани су: Иван Бешлић претседник, Благоје Радан замијеник, те чланови: Јово Булић, Раде Вуковић и Натко Ђурђевић. — У надворни одбор изабрани су: Ђурђо Носовић, Стипо Бешлић, Благоје Попара, Симо Вуковић и Никола Вребац. За књижиничара-благјаника изабран је: Митар Попара.

Управа сеоске Народне књижице и читаонице у Лугу код Дервенте моли све просвјетно-културне установе као и поједине племените људе да ову ново основану просвјетну установу помогну са корисним књигама, часописима и повинама.

Сзима и свакоме се унапред најтоплије захваљујемо.

Дервента 9 Јануара 1934.

Претседник: Иван Бешлић
Секретар: Митар Попара

Светосавске прославе у Шибенику

Празник Светог Саве, као национална и школска свечаност, добива и код нас на Приморју, све дубље значење по идеји коју собом претставља и све шире и свестраније размјере у програмима прослава, „бесједа“, академија и других националних и културних манифестација које, с године у годину, приређују равна друштва и установе којима лежи на срцу наш општи национални и културни препород. Мора се нарочито са признањем истакнути да наше школе и друге васпитне установе све више поклањају пажње светосавској слави, тако да и у нашим крајевима, гдје ове свечаности немају тако дубоку традицију као у унутрашњости наше земље, оне стално добивају све изразитије облике и по садржини и по начинима који се улажу у њихова припремања, ма да то не иде увијек без сметња са извесне, — свакако недобронајерне стране.

Поред Шибеника, о коме овдје извјештавамо, светосавске прославе су приређене по свим већим и мањим варошицама гдје је културна и национална свијест живља и активнија, а тако и по селима гдје год има вриједних учитеља и свештеника. Из новин видимо да су у Сплиту изведена три врло богата програма. Најуспјелији је био вечерњи концерт Пјевачког друштва „Шумадије“ са играчком у кавалишту, коме је присуствовао велик број најугледнијих личности сплитског друштва са баном г. Др. Јаблановићем, ђенералом г. Костићем и подбаном г. Здравковићем.

У Сјоколском дому изведен је са успјехом програм Југословенске матице и Соколског друштва.

Сутрадан по Св. Сави приређена је у Кавалишту врло успјела академија средњих школа која ће се поновити у петак, за ниже разреде. Ова ђачка забава имала је ове године једну посебну атракциону тачку: новчану награду преосв. владике Иринеја у износу од 500 динара, којом је почађена Класична гимназија сплитска, као најстарији завод на Приморју, а која је намијењена оном ученику тог завода који најбоље изрази светосавски рад на једну од ове двије теме: „Св. Сава као претеча југословенства“ и „Наш национални понос у народним пјесмама“. Теме је одредио сам дародавац, а награду су по половици добили: Јелачић Мате, уч. VII разр. за радњу под првим насловом, и Петрашић Агтун, уч. VIII разр. за радњу под другим насловом. Ова пажња Преосв. г. епископа Дра Ђурђевића — истиче „Ново доба“ — врло је угодно дјеловала на ђаке и наставнике.

Прославе у Шибенику

Светосавска прослава у Шибенику почела је са врло свечаном архијерејском литургијом у 8 сати јутра. Цокаа је била дупком пуна народа. Одговарао је Пјевачки збор „Србадије“. Овај наш стари збор у последње вријеме попуњен је са потребитим бројем првих и најбољих пјезача из „Мисаријева филар. др. Коло“, те под управом маистра г. Сентинеле претставља један збор који се са свим мушким грлима попео далеко изнад дилетанског оквира, за који га још прилично јако привезује женски збор, — не можда по вокалном материјалу ко-

лико по рутини, којој доста смета недисциплинованост у похађању покуса са стране многих пјевачица. Но ипак да не би овима учинили неправду морамо истакнути и наше увијерење да није сва кривица на њима, бар не на добром дијелу њих. Наше је мишљење да у Шибенику нема довољно услова за мјешовите зборове. Наши женски зборови су ограничени махом на ученице, а кад то кажемо онда је јасно сваком ко хоће да њих разумије. Ученице су претрпане и развучене на безброј стране: школски рад, школска удружења, Соко и друга друштва која вуку свако на своју страну, школски пјевачки зборови и оркестри, домаћи ред дисциплина, и редом до краја.

Но, благодарени једној одста упорној и сваког признања вриједној бризи, старању и несебичном пожртвовању њеног претседника г. савјетника Ратка Кативића, „Србадија“ поред свих сметња и недостатака, врши своју улогу на опште задовољство, — и са све то више успјеха.

Послије св. литургије изашла је литија у просторије Бован-Ковачевићеве основне школе, гдје је Преосв. владика са свештенством обавио традиционално освешћење водиче, а потом домљење славског колча у коме су учествовали: директ. гимн. г. Баница, дир. учит. школе г. Томов, уривитељ Бован-Ковачевићеве школе г. Никола Манојловић са својим учеником Чедом Филиповићем. Овај црквенонародни обред обављен је за православне ученике свију школа.

Гимназијска свечаност у поворишту

Одржана је од 10 1/2 — 12 1/2 сати, са опширним програмом који је лијепо успио. Благодарени, агилности директора г. Банице и његовој већ ученој окретности, ово је други пут кроз мало времена да се Гимназија наша јавља са својим приредбама чијем је успјеху поред осталих допринио својим трудом нарочито проф. г. Лончар. Уз говор г. Банице који доносило на уводном мјесту, ваља и овдје споменути светосавске наградне радове ученика гимназије. Познато је да је иницијативу за свечане теме дао прошле године владика даматински г. Др. Иринеј Ђурђевић, својим паклоном од 500 динара. Директор г. Баница се постарао ове године да се та установа одржи, те је Наставничка савјет расписао награду на ову тему: „Идеали данашње омладине — шта им треба одузети а шта додати“. Пријавило се свега 11 натјецатеља. Три рада су опцијењена са одлично и добила по 200 динара, а четирх се врло добро и награђени са по 50 динара. Као најбољи пронађен је рад осмошколца Антуна Гавари, и тај је прочитан на ђачкој академији. Поред малобројних узваница академији је присуствовао и Преосв. г. епископ Иринеј.

У учитељској школи

одржана је у 11 сати уобичајена свечаност И на овој школи је била расписана награда за свечане ђачки рад. Награду у износу од 400 динара, поклонено је и овдје владика Преосв. г. Др. Иринеј. Пријавила су се два натјецатеља, али награда није подијељена јер је комисија пронашла да радови нису одговорили на постављену тему: „Чиме је све св. Сава задужио наш народ“. Послије поздравља г. директора То-

muziku i svoje izaslanstvo sa bratom starješinom Mirom Gulinom.

Sprovod je bio velebnostven i dirljiv. Poslije crkvenog obreda koji je izvršio sveštenik póp Mihail Popović, na grobu se sa pok. bratom oprostio u ime Sokolskog društva starješina brat Gulin. Govor je bio dirljiv i izazvao suze na mnogim očima. Naroda je bilo mnogo, a među ostalima i naš starina i brat soko Ivan Kolanović, koji je i vjenac poslao.

Brate Veseljko, počivaj u miru Božjem, a tvojoj porodici i ocu Savi naše sokolsko saučedešće.

Uprava seoske sok. čete Pristeg-Ceranje
Načelnik: Starešina:
Malenica Đuro Tome Troskot

Nova vlada

Nj. V. Kralj potpisao je ukaz, kojim se uvažuju ostavke članova vlade g. dr. Milana Srškića, i ujedno potpisao drugi ukaz, kojim se postavljaju:

Za pretsjednika ministarskog savjeta: Usumović Nikola,

za ministra bez portfelja: Dr. Kramer Albert,

za ministra socijalne politike i narodnog zdravlja: Pucelj Ivan,

za ministra bez portfelja: Dr. Karamhardović Hamdija,

za ministra bez portfelja Dr. Kojić Dragutin,

za ministra prosvjete: Dr. Šumenković Ilija,

za ministra pravde: Maksimović B. Židar,

za ministra bez portfelja: Dr. Andelinović Grgur Budislav,

za ministra saobraćaja: Inž. Radivojević Lazar,

za ministra trgovine i industrije i zastupnika ministra šuma i rudnika: Demetrović Juraj,

za ministra vojske i mornarice: armijski general Stojanović Ž. Dragomir.

za ministra finansija: Dr. Đorđević Milorad.

za ministra građevina i zastupnika ministra poljoprivrede: Dr. Srkulj Stjepan.

za ministra inostranih poslova: Jevtić Bogoljub,

za ministra unutrašnjih poslova: Lazić Živojlo,

za ministra za fizičko vaspitanje naroda: Dr. Hanžek Lavoslav.

Velika korupcionistička afera u Francuskoj

Nakon strahovite željezničke nesreće u Francuskoj, došlo je do žestoke uzbune cijele francuske javnosti zbog skandalozne finansijske afeare Staviski, i ta uzbuna još i danas traje. Jedan od najopasnijih varalica naših dana, kažnjavan više puta i dobro poznat policiji kao prepreden i drzak zlikovac, Aleksandar Staviski, prevario je desetine hiljada francuskih štetiša i upropastio cijelu njihovu imovinu u iznosu od 500 do 700 milijuna franka. Ispostavilo se da je došlo do jednog malog lokalnog finansijskog kraha kada je Gradska kreditna štedionica u Bajoni u južnoj Francuskoj došla u škripac. Dogodilo se da su jednog istog dana zatražili natrag svoje novce jedno društvo za osiguranje i jedna farmaceutska firma, a radilo se o nekoliko milijuna. To štedionica nije mogla du isplatiti. Ispostavilo se da su svi njezini bonovi krivotvoreni. Tako je otkrivena ova ogromna sljeparija, a nekoliko dana docnije iz te „male“ provincijske afeare stvorilo se jedan veliki državni škandal i afera Staviski uskoro postane

i svjetskom aferom. Orlaci Aleksandra Stavickoga bili su direktor te famozne štedionice, Tisje, te gradski načelnik i narodni poslanik sadašnje vladine stranke Gara, zatim narodni poslanik Bonor i ostali. Međutim, iako je Staviski bio više puta kažnjavan, i pod paskom policije, on je ipak mogao da svoje prevare vrši nesmetano pred očima zakona i vlasti, a uz to uživao je prijateljstvo i protekciju najviših političkih i društvenih lichenosti, pa i samih članova francuske vlade. Ministri i narodni poslanici nazivaju ga svojim prijateljem i utrljavaju se ko će mu biti uslužajli. Ministar Dalamje isdaje mu preporučeno pismo za bajonske bunove, a nekoliko velikih pariskih novina potpuno su u njegovoj službi. Staviski je bio gospodarom i nekkih pozorišta u Parizu, a raspomagao je i sa legitimacijom inspektora tajne državne policije. Osim toga, on je bio i u službi engleske špijunske policije i mađarskih revizionista; te je upravljao cjelokupnom mađarskom propagandom u Francuskoj.

Dvije su glavne karakteristike ovog nečuvenog skandala: drzovitost, kojom je ovaj hohštapler nastupao, i neprestana protekcija koju je on uživao u visokim krugovima. Tabi se protekcija pojavila svaki put baš u času kada bi policija svakom drugom smrtalku stavila uže oko vrata. Tek kada je skandal zauzeo toliki značaj, da je i sama vlada došla u kritičan položaj, nastao je preokret i došlo do hapšenja glavnih krivaca. Ali, u času kada je imao da bude uhapšen, Staviski je počinito samoubistvo. Međutim, skoro sve pariske novine jednoglasno tvrde da Staviski nije izvršilo samoubistvo, već da ga je ubila policija, koja se bojala njegovih otkrića, te ga je radi toga, kad joj je dopao u ruke, na vješt način uklonila sa svijeta.

Ni hapšenja, ni smrt Staviskoga, ni ostavke ministra Dalamjea nisu umirili francusko javno mišljenje, te ono i dalje traži da se nemilosrdno postupi prema svima licima koja su omogućila da Staviski nesmetano pljačka francuske ulagače, ili koji su bili u položaju da na vrijeme otkriju i spriječe njegove lopovluka i makinacije, pak to nisu učinili iz jednog ili drugog razloga. Jedne večeri pred francuskim parlamentom demonstriralo je oko 30 hiljada stanovnika pariskih, te je policija imala mnogo posla, pa i sa mitraljezima, dok joj je uspjelo da rasturi demonstrante, a takve demonstracije ponavljaju se skoro svakog dana po pariskim ulicama i po cijeloj Francuskoj. Viadi je teškom mukom uspjelo da se održi u parlamentu pred žestokom navalom opozicije, koja hoće da je ebori i koja baca svu odgovornost za ovaj golemi skandal na čitavu stranku radikalnih socijalista, u čijim je rukama današnja francuska vlada.

Svjetska proizvodnja buhača

„Jugoslavenski Ljud“, Zagreb, javlja da je u 1932 g. svjetska proizvodnja buhača iznosila 7,257,000 kilograma prema 5,588,352 kilograma u 1931 g. Glavne države u kojima se proizvodi buhač su: Japan, Italija, Jugoslavija, Argentina i Madagaskar. Jugoslavija litaruje oko jednu desetinu cjelokupne svjetske potražnje.

300 siromašne djece

odjenulo je humano društvo „Bida“ u Makarskoj. I na danas još plemenitih ljudi.

Prijatelji, širite „Glas“!

Pretplata za „Glas“ za 1933 godinu

- Janković Nikola, Kistanje Div. 24
- Billić Dušan, učit. Cviljane „ 36
- I. F. Lupis-Vukić, Split „ 36
- Tauzović Dr. Jovo, Skradin „ 36
- Glamočlija Miloš, bank. čimov. Pančevo „ 36
- Gasparini Vinka, učiteljica Kalin „ 36
- Stegnjajčić Sava, um. žandarm, Kula Atlagića „ 26
- Dobrijević Ilija, obrtnik Kninsko-polje „ 36
- Desnica Dr. Uroš, senator Split „ 24
- Grgić Stjepan, učit. Cetinograd „ 36
- Božajčić Marko, učit. Božava „ 36
- Popović Kosta, posjednik Br. birske Mostine „ 36
- Milković O. Naum, upr. Man. „ 24
- Knežević prota Simo, Benkovac „ 48
- Knežević Dušan p. Tome, Očestovo „ 48

Članarina za Maticu za 1933 godinu

- Janković Nikola, Kistanje „ 76
- Desnica Dr. Uroš, senator Split „ 176
- Popović Kosta, Birske Most. „ 12
- Milković O. Naum, Dragović „ 12
- Knežević prota Simo, Benkovac „ 24
- Knežević Dušan, Očestovo „ 24

Prilozi za Maticu

- Knežević Mihail, Zadar, za uspomenu pokojnih: Dušana Jovanovića, Vladimira Reljića, prof. katihete Stevana Bijelice, umrlih u Splitu te Milana Jevića umrlog u Kninu i Petra Pillića umrlog u Zadru „ 150
- Dobrijević Ilija, Kninsko-polje, za uspomenu pokojnog Milana Jovića umrlog u Kninu „ 30
- Milković O. Naum uz pretpl. „ 4

Prilozi za Đački dom

- Urukalo Dr. Dušan Div. 20
- Billić Dušan, učit. Cviljane „ 14
- Kalik O. Nikanor, paroh Drniš mjesto Božičnjeg čestitanja Pretsjedniku Matici „ 30
- Gasparini Vinka, Kalin, uz pr. „ 4
- Urukalo prota Sergije, nar. poslanik, Split „ 180

Prilozi u fond „Prosvete“

Dr. Nikola Subotić: da počasti usp. prof. katihete Steve Bijelice u Splitu Din. 100. Dr. Jovana Pellarza, sanit. pukovnika u p. u Kraljevu Din. 100. Jovanke L. Tadića u Imotskom Din. 100. Damjan Stočić da počasti usp. pok. Šimunaa Ijadice Din. 20.

STRANI PREGLED

Bugarski kraljevski par, Kralj Boris i Kraljica Jovana, zvančno su posetili rumunjskog kralja Karola, te se u Rumunjskoj zadržali čitri dana, od 24 do 28 januara. I doček i ispraćaj bugarskih suverena bili su svečani i veličanstveni, ut oduševljene poklike stanovništva koji su se orili sa svih strana. Sa svojim Suverenima, Rumunjsku je posjetio i bugarski ministar vanjskih poslova Mišanov, koji je imao više sastanaka sa pretsjedalom rumunjske vlade, g. Tatareskom i ministrom vanjskih poslova Titaleskom. U toku ovih razgovora proučavana su sporna pitanja između dviju zemalja, kao i politička situacija na Balkanu. Ministri su utvrdili potrebu da se učini sve i što treba da prijateljski odnosi, koji postoje između dva naroda, budu još više pojačani i da se donesu hitna rješenja spornih pitanja da bi između dvije države došlo do sporazuma i što jačeg prijateljstva. Ministri su produčili i sredstva za konsolidaciju mira na Balkanu. Općenito se konstatuje da je na Balkanu došlo do potpune izmjene međusobnih odnošaja i da se sada udaraju temelji tijesne i prijateljske saradnje između svih balkanskih država. Iza se zatim da se na Balkanu stvorilo novo stanje koje bi učinilo kraj današnjim trzavicama i neljzvenosti. Životni interesi balkanskih naroda traže da se vodi politika koja odgovara njihovim interesima, a koji su u suprotnost sa interesima raznih velikih sila, koje silom podržavaju napeto stanje na Balkanu, te izazivlju zategutosti i sukobe.

Unutrašnja situacija u Francuskoj, u vezi sa aferom Staviskoga, sve se više zaoštava. Morao je predati ostavku i ministar pravde Reno (Renauld) zbog nestanka važnih dokumenata u ovoj skandaloznoj aferi, a nakon toga je i pretsjednik vlade Šotan (Chautemps) podilo ostavku cjelokupnog kabineta. Još se ne zna na koji će način sadašnja kriza francuske vlade biti riješena. Ne zna se da li će na upravu zemlje ponova doći ljevčarska vlada ili će pak doći do vlade nacionalne koncentracije Radikalni socijalisti

očekuju da će mandat za sastav nove vlade biti povjeren Eduardu Erio (Herrio), kao šefu najjače stranke ili Daladjeu, koji ima velik broj pristalica i zbog pregovora sa Njemačkom. — Do ove vladine krize došlo je zbog strah vite korupcionističke afeare Staviskoga, koja baca vrlo rdavu svjetlost na moral današnjeg francuskog društva. Uznemiranost i ogorčenje naroda još uvijek traje. U prošlu subotu opet su se odigrale pred parlamentom krvave demonstracije. Preko 2000 demonstranata tražilo je odlučno da se u zemlji zavede radikalno čišćenje svega što je trulo i nevaljalo.

Bugarska još nije pristupila t. zv. balkanskom paktu, koji je zaključen između Jugoslavije, Rumunjske, Grčke i Turske. Tome su dva razloga: položaj bugarskih manjina u Rumunjskoj i Grčkoj, te pitanje izlaska Bugarske na Egejsko More. Ta oba pitanja i-š nisu riješena. Potpisivanjem balkanskog pakta značilo bi da Bugarska priznaje status quo.

Između Njemačke i Poljske došlo je ovih dana do potpisa jedne ljtave prema kojoj će se između ove dvije države zaključiti sporazum na 10 godina radi učvršćenja mira u Evropi. Po tome sporazumu obvezuju se obe države da će sva pitanja, koja bi se između njih pojavila, rješavati neposrednim sporazumjevanjem. Obe države se obvezuju da neće upotrebljavati oružje pri rješavanju međusob. sporova.

Sire se glasovi da će uskoro doći do sporazuma između Italije i Austrije u pogledu stvaranja austrijske slobodne luke u Trstu. Iradneli su i nacrti za novu željezničku prugu koja bi vezala Trst sa Bečom preko predila. Tom novom prugom smanjila bi se željeznička veza između Beča i Trsta za 50 km, i saobraćaj između ova dva grata vrlo bi se izvan jugoslovenskog teritorija.

Pretsjednik vlastika „Privredno-kulturne matice a Sjv. Dalmaciju: Stevan Prestran sekretar Matice.
Stampa Nove Stamparije — Šibenik
Pretsjednik Nikola Čikato.